

Demers original și persuasiv

Așezare în lucruri

PRIN APARITIA, la Editura Eminescu, a romanului **Cenușa din ornic**, ni se dezvăluie o nouă dimensiune a unui demers scriitoricesc de excepție, original și persuasiv. Dumitru

Popescu compune o poveste de dragoste, stranie și răscolitoare. În „spuma fierberii sufletești”, Cristian Răceanu și Magdalena-Magda Margulis, care se reîntâlnesc, nu chiar întâmplător, cu prilejul unui concert simfonic, caută să-și explice de ce legătura lor, infiripată cu mulți ani în urmă, n-a putut să dureze. Caută, de fapt, să se descopere unul pe celălalt, cu ce a fost bun și cu ce a fost rău — chiar dacă tentativa pare tardivă. Intenția nu e dusă la capăt, fiindcă nu este vorba de o evocare a iubirii lor, ci de o acumulare obsesivă de reproșuri, de o izbucnire pătimașă a doi oameni „păcăliți de viață, decepționați de ce li s-a dat, de ce-au câștigat, de ce-au trăit”. Cristian, un dirijor de renume, consideră că Magda nu s-a ridicat niciodată la înălțimea lui morală; Magda, care, în genere, se justifică, încearcă să-și explice comportarea, să găsească sensul adevărat al fiecărei întâmplări. Fiindcă „trecutul... devenise legendă”, cei doi se simt dator să-și demitizeze, să-și infățiseze, cu riscul de a se răni reciproc (și lucrul acesta se produce continuu), așa cum fusese. Memoria protagoniștilor înregistrează amănunte peste amănunte, picături de venin se adună într-un pocal al imputărilor inu-

merabile. Pasiunea este mai puternică decât rațiunea, violența simțămintelor nu permite o scrutare obiectivă a relației, ci duce invariabil la contrarietăți. Să reținem că dialogul nu este direct, față în față, ci un duel epistolar, purtat în fraze întretăiate, sub imperiul unor emoții greu de controlat. Pentru Cristian, Magda e o preoteasă a zeiței Cibeles. S-a măritat, de două ori, din interes, iar de alți bărbați s-a folosit cu abilitate, condusă de frivolitate. Cristian, care nici profesional nu e mulțumit (dorea să devină compozitor), consideră că Magda n-a corespons decit rareori tabloului imaginat de el. Discordanța dintre ființa reală și ființa ideală îi provoacă suferință, îl irită. Este un Pygmalion bizar, ce vrea să transforme o faptură vie într-o statuie, într-un simulacru perfect. Magda e umilită de „crizele de sinceritate” ale lui Răceanu, capabil să rănească pe cel de alături cu vorbe crude și, nu o dată, nedrepte. Evenimentele sint privite dintr-o dublă perspectivă: eroii le prezintă adesea în versiuni diametral opuse, singurele sincronisme fiind acelea de timp și spațiu. Un gest, o poziție capătă o semnificație nouă cind sint rememorate. Răceanu crede că ruptura a produs-o modul diferit de a trata laturile morale și estetice ale existenței; Magda trăiește exclusiv prin forța inimii, fără a ține seama de frumusețea sentimentelor adevărate sau de glasul rațiunii. El recunoaște că retrospectiva n-a făcut altceva decit să zgîndăre profundele răni care nu se închisese niciodată: „A ne retrăi trecutul, împreună, înseamnă a ne înfiora de groază pentru ce făptuim unul împotriva altuia, și fiecare împotriva lui însuși, a recunoaște deschis că mințile ni se rătăciseră, că am fost păcătoși, răi, nesimțitori, flustratici, fri-

voii, și că necazurile ce se abătuseră asupra noastră le merita din plin...”

Celelalte personaje, Fărcașu, Margulis, Paula, Gloria sint martori, mai mult sau mai puțin implicați, ai unei drame cu motivații multiple. Răscolirea cenușii timpului, a cenușii din ornic, scoate la iveală jarul cu pilpiiri palide. Nu cumva însă lunga succesiune de misive a fost o plămuire onirică? În finalul cărții, aflăm că Magda a visat: „Și visul ăsta! Ce poveste lungă, întortocheată! Senzație acută de realitate. Visul conținea multă frumusețe, dar și durere, umilință, incertitudine”.

Ca și în romanele lui Camil Petrescu și G. Ibrăileanu, întâlnim în paginile cărții o profunzime de raționări și o freneză speculativă care ține mereu treaz interesul cititorului. Autorul dozează cu știință ritmul narativ și are mereu strălucitoare intuiții caracterologice. Indiferent de faptul că aprobăm sau nu atitudinile și cuvintele eroilor, aceștia sint memorabili, au veridicitate, concretețe, trăiesc, respiră și, mai ales fiecare în felul lor, gîndesc. Agenda lirică (versuri de lieduri și proiecte de arii pentru plănuita operă „Văpăi vespérale”) conferă scrierii vibrații în plus (versurile constituie o imagine expurgată, purificată, incantatorie a unei iubiri torturante). **Cenușa din ornic** este un roman în care se investighează moravurile cu atenție chirurgicală dar fără abordarea unui ton moralizator. Concluziile lui subtile îndeamnă la încredere și onestitate în relațiile interumane, la o vestejire a minciunii, a egotismului rece, la respectarea omului ca om, în orice împrejurare existențială. Iar frumusețea speculativă a originalității sale, incintă.

Dumitru NICU

APARTININD generației Labis, Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, autorul recentului volum **Un spațiu al iubirii** (Cartea Românească) și-a cumpănit atent mijloacele de expresie, căutînd prin anotimpuri

să rămîna consecvent unei poezii echilibrate, evoluînd în linie clasică. Mihai Negulescu, așadar, căci despre el e vorba, e preferat dintru început, în pofida unor gesturi larg spectaculoase, elaborarea îngrijită, din aproape în aproape, a ceea ce numim topos-ul locului, al obirșiei, dar și al iubirii. Spațiul pe care-l invocă ades poetul ține de acest topos al său pe care, cu bucurie și orgoliu și-l revendică: „Ești tu, venînd. Redevedînd sămînța, / Îmbogățit cu cit secundei dai / cu neobosită trecere în grai / migrînd peste risipe, ca Săpînța”. Cel ce trece pe meleagurile țării, înamorat de stele și venerînd ramurile gorunului bătrîn, pretutîndenea se va simți acasă. În versuri sincere, de o clasică euristică, citim elogiul aceluia țînt din care, pe firul legendei, ni se arată și Dragoș și Bogdan: „Cum Timpul, oște fără cuvînt, / întoarce verb și gînd spre Miazănoapte / cobori din mine Maramureș sfînt, / și-asează-te în clara ta cetate”. Poetul, peste praguri și treceri, a ajuns nu la o împăcare cu sine — ci la o mai dreaptă și cumpănită judecare a lucrurilor din preajmă. Cîndva, ne vedeam „comunicînd printr-o lacrimă”, acum, zice într-alt loc, „viscole au trecut / bat sevele smălț de zări”. Prin urmare, spațiul invocă de poet va fi unul al înseninării, al liniștii și creației. Izvorul de acasă este strigat „cu vocea trecerii”. Celor de care se simte legat autorul acestor versuri li se adresează astfel: „Pentru puterea de a fi și rămîne / am numai privirile voastre stăpîne / Pentru a fi așa cum vă sint / zborul curat al unui bulgăre de pămînt...”

Încercările peste și pe care poetul le trece și petrece prin viață „întru cenușă și întemeiere”, cum sugestiv spune, țîntesc mai mult către azur și mai puțin către țărîna. M. Negulescu a scris mult și cu înclinare firească despre vîrsta candorilor și descoperirii lumii și va scrie mereu minnat de o încredere și un dor: „Copii frumoși, ce mugur legendar / din clipa lor ia fragedă ființă / a-ți fi îndreptățită biruință / la cumpăna de veac și nehotar”. În carte există un șir de poeme lapidare în care gîndul clar și sentimentul deschis, bine cumpănit, fac fericită logodnă sub semnul sugestiei fertile: „Bat orgile apelor la rădăcină de munți / pe oameni îi bat gîndurile; / și trec mai departe, împovărați / de atîta fericire aminată” (Gînduri).

S-ar putea spune și alte cuvinte despre această carte de maturitate a unui poet serios care se grăbește încet și căruia i-am sugera să-și adune într-o antologie cele mai frumoase poeme ale sale pe care le-a compus de-a lungul anilor.

George CHIRILĂ

VASILE POP NEGREȘTEANU: Imn

Jurnalul artelor • Jurnalul spectacolelor • Jurnalul artelor • Jurnalul spectacolelor

„Visul unei nopți de vară”

■ NU ESTE cu totul întâmplător faptul că la sfîrșitul lui mai, la interval de numai o zi, la București și Constanța se produceau două evenimente de o semnificație majoră pentru procesul de devenire al animației românești (și — pe un plan mai general — pentru tot ceea ce înseamnă, la noi, cultura spectacolului): aveau loc premierele a două reprezentații Shakespeare (cu piese dintre cele mai faimoase!), montate în teatre de păpuși — **Visul unei nopți de vară** (la Teatrul „Tăndărică”, traducerea, adaptarea, regia și scenografia de Cristian Pepino, muzica de Nicu Alifantis) și **Furtuna** (la Teatrul de păpuși din Constanța, regia Ildiko Kovács, scenografia Dan Frățiciu, muzica Harry Tavitian și Corneliu Stroe, spectacol despre care am mai referit în coloanele noastre). Insist să cred că nu este

vorba de o simplă coincidență (lăsînd la o parte învecinarea extremă a datelor), ci despre o consecință firească a unor acumulări treptate, cantitative și calitative, survenite în zonele de fierbere ale mișcării noastre păpușerești, care au „explodat” — aproape simultan — prin intermediul acestor două colective artistice, printre cele mai serioase și mai reputeate din țară. Și, neîndoiș, hotărîtoare a fost — în ambele cazuri — prezența regizorilor amintiți, adevărați catalizatori spirituali ai eforturilor creatoare din teatrele respective. Ambele experiențe (cu tot șirul lor de calități sau neîmpliniri) demonstrează cu claritate că — în stadiul ei actual de dezvoltare, de maturizare — animația românească este accesibil orice repertoriu, că frecventarea capodoperelor literaturii universale (nu neapărat a celei destinată cu precădere copiilor) îi este întrutotul benefică, ba — mai mult — că mijloacele ei specifice de exprimare artistică pot să însuflețească în chipuri neașteptate, nu o dată tulburătoare, litera scrisă, sporindu-i celebritatea (de altfel, la Teatrul „Tăndărică” am mai consemnat, cu cîțiva ani în urmă, o reușită în același sens; neasemuitul basm al lui Eminescu, **Făt-frumos din lacrimă**). Spectacolul lui Cristian Pepino

este, mai întii de toate, o extraordinară demonstrație de virtuozitate, în materie de animație teatrală. Translarea textului shakespearian în limbaj scenic s-a făcut fără hiatusuri și fără disonanțe, cu o risipă de inventivitate apreciabilă. Păpușile execută un desen spațial de o mare lejeritate, mișcarea lor este uneori de-a dreptul frenetică (pe o păpușă „lucrează” adesea mai mulți minuitori), transformismul lor — remarcabil. Siluetele supradimensionate ale lui Oberon și Titaniei au aceeași suplețe ca și cele — mai obișnuite ca proporții — ale personajelor de la curtea lui Theseus. Întreg decorul lasă o impresie de fluiditate și convertibilitate care accentuează atmosfera de feerie, de vis a montării. Ne aflăm, de fapt, în fața unei mari montări, unei „superproducții” a teatrului, care a solicitat la maximum talentele și experiența interpreților. Și, pentru că aportul fiecăruia dintre ei este greu de deslușit în acest amalgam însuflețit de creație colectivă (stare de confuzie amplificată și de existența a două liste, diferite, de distribuție, una tipărită pe spatele afișului, alta difuzată pe foi xeroxate), drept este să-i numim în corpore pe toți cei care au contribuit la acest recital păpușeresc: Ioana Stoica, Paul

Ionescu, Valentina Roman, Rodica Dobre, Valentina Tomescu, Florentina Tănase, Angela Filipescu, Lîviu Berehoi, Sara Dan, Cătălin Anastase, Claudia Duminiță, Aurelian Iorga, cărora li se adaugă și „vocile” lui Valeriu Simion, Mihai Pruzsinsky, Cristina Popovici, Tudorel Filimon, Costel Popovici și... Cristian Pepino.

Dar, după ce te-a delectat spectacolul în sine (rezerve se pot formula, doar în ceea ce privește reprezentarea plastică a unor personaje) rămîne de discutat și o problemă de principiu: cui i se adresează acest **Vis al unei nopți de vară**? Dacă, în mod deliberat, beneficiarii lui au fost considerați în primul rînd copiii, atunci este de înțeles de ce a fost nevoie de o „adaptare” și de ce această adaptare se apropie mai degrabă de formula „riders digest”-ului, a „povestirilor după Shakespeare” de Charles și Mary Lamb (foarte utile, de altfel), decît de subtilitățile din eseu lui Chesterton, să zicem. Dar dacă a fost intenționată o montare deschisă tuturor vîrstelor (și interesantă deci nu numai prin performanța profesională), atunci spectacolului îi lipsește acel filtru personal prin care trebuia să ajungă la noi textul original. În amîndouă ipostazele, artizanul Cristian Pepino a cîștigat un pariu cu sine însuși. În cea

Furtuna la Teatrul de păpuși Constanța

de a doua, el i-a rămas dator teoreticianului Cristian Pepino.

Dinu KIVU